

STORTINGET

Innst. 217 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Dokument 8:96 S (2021–2022)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Kari Elisabeth Kaski, Lars Haltbrekken og Birgit Oline Kjerstad om forbud mot gummigranulat

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med et forslag om et forbud mot all bruk av løst gummigranulat, ny oppkverning av bildekk og all bruk av faststøpt gummigranulat der det er risiko for eksponering og utlekking. Utredningen skal inneholde en vurdering av innretningen for en kompensasjonsordning for berørte parter (kommuner, idrettslag m.m.), samt kartlegging av alternativer til gummigranulat, og mulige norske næringssettingsinger knyttet til dette.
2. Stortinget ber regjeringen utrede et generelt forslag om å forby all bruk av gummigranulat og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.
3. Stortinget ber regjeringen, ved neste revisjon av tilskuddsordning for anlegg for idrett og fysisk aktivitet, som skal gjennomføres innen 15. juni 2022, inkludere et unntak fra dagens regel om rehabilitering av id-rettsdekker først etter ti års bruk, for å sikre finansiering for anlegg som viser seg å ha kortere levetid, når dette er et resultat av å teste ut nye løsninger uten løst gummigranulat.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Mani Hussaini, Tom Kalsås, Stein Erik Lauvås, Linda Monsen Merkesdal og, lederen Marianne Sivertsen Næss, fra Høyre, Nikolai Astrup, Lise-May Sæle, Bård Ludvig Thorheim og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Senterpartiet, Siv Mossleth, Ole André Myhrvold og Gro-Anita Mykjåland, fra Fremskrittspartiet, Terje Halleland og Marius Arion Nilsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken og Kim Thoresen-Vestre, fra Rødt, Sofie Marhaug, fra Venstre, Ola Elvestuen, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til Representantforslag 96 S (2021–2022).

Komiteen viser til klima- og miljøministerens svarbrev av 21. februar 2022 med merknader til de enkelte forslagene i representantforslaget.

Komiteen understreker at de anslagsvis 1 700 kunstgressbanene vi har i Norge, utgjør en stor kilde til mikroplastforurensing. Mikroplastforurensing bidrar til marin forsøpling. Plast utgjør den største delen av alt marint avfall, og kan bli værende i havet i hundrevis av år. Plast brytes ned til mikropartikler, og tas opp i dyr og marine næringskjeder. Anslagsvis havner mellom 8 og 12 mill. tonn plast i havet hvert år. Mengden er forventet å doble seg innen 2030 og firedoble seg innen 2050. To-

talt er det beregnede anslaget av utslipp fra mikroplast fra landbaserte kilder i Norge rundt 19 000 tonn, ifølge Mepex' rapport M-1910 fra april 2021. Etter biltrafikk er kunstgressbaner den største landbaserte kilden til mikroplastutslipp i Norge, med anslagvis 5 958 tonn. Eunomias rapport «Plastics in the Marine Environment» fra juni 2016 konkluderer med at over 80 pst. av plastforurensingen i havet kommer fra landbaserte kilder på verdensbasis, og det estimeres i den samme rapporten at det i gjennomsnitt ligger rundt 70 kilo med plast på hver kvadratkilometer av havbunnen.

Komiteen viser til at det i 2021 ble innført et regelverk i forurensingsforskriften om utforming og drift av kunstgressbaner, som vil kunne redusere forurensing fra gummigranulat med over 90 pst. Regelverket stiller blant annet krav til fysisk barriere rundt idrettsbanen som forhindrer spredning av gummigranulat, og at det lages oppsamlingsløsninger som hindrer at gummigranulat spres utenfor banene. Regelverket inneholder også en substitusjonsplikt som innebærer at den ansvarlige for idrettsbaner som bruker gummigranulat, skal vurdere om det finnes alternativer som medfører mindre risiko for miljøforstyrrelse, og velge dette alternativet dersom det kan skje uten urimelig kostnad eller ulempe.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at det i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 45 (2016–2017), jf. Innst. 127 S (2017–2018), ble fattet følgende enstemmige vedtak 491:

«Stortinget ber regjeringen innføre et regelverk som sikrer at effektivt utstyr for oppsamling av gummigranulat fra eksisterende og nye kunstgressbaner tas i bruk med virkning fra 1. januar 2019.»

Miljødirektoratet utarbeidet et forslag til forskrift som var på offentlig høring i 2021. Departementet fastsatte deretter forskrift om utforming og drift av idrettsbaner der det brukes plastholdig løst fyllmateriale (gummigranulat), med virkning fra 1. juli 2021. Rapportering på anmodningsvedtaket ble avsluttet i Meld. St. 4 (2021–2022).

Disse medlemmer mener det tok for lang tid fra anmodningsvedtaket ble fattet til forskriften ble fastsatt. Samtidig mener disse medlemmer nå at det er hensiktsmessig å se virkningen av endringene som kom for under et år siden, før det innføres eventuelle nye reguleringer. Å skulle utrede og foreslå et totalforbud allerede nå vil være til stor ulempe for anlegg som allerede har, eller er i prosess med å gjøre nødvendige investeringer for å tilpasse seg nye krav.

Disse medlemmer viser til at det er Kultur- og likestillingsdepartementet som forvalter tilskuddsordningen for anlegg for idrett og fysisk aktivitet. Regelver-

ket i ordningen revideres årlig, og departementet skriver i svarbrevet til komiteen at det ved neste revisjon av regelverket (15. juni 2022) for 2023 vil vurdere på hvilken måte det kan stimuleres til å bygge kunstgressbaner uten løst gummigranulat. Dette prøves allerede ut gjennom prosjektet KG2021, og det er hensiktsmessig å avvente rapport fra prosjektet som kommer våren 2022, før det gjøres større endringer i ordningen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti deler forslagsstillerens bekymringer knyttet til gummigranulat og forurensing som følge av at dette spres i naturen. Det er også bakgrunnen for at regjeringen Solberg i fjor la frem en ny forskrift for å ta tak i denne utfordringen. Forskriften trådte i kraft 1. juli 2021 og setter krav om en fysisk barriere rundt banen, og at den ansvarlige må sørge for forsvarlig håndtering av drens- og overvann og av snø for å hindre at gummigranulat havner på avveie. Forskriften inneholder også krav om informasjon til brukere av banen slik at de bidrar til å hindre spredning av gummigranulat, og krav om at man skal vurdere alternativer til plastholdig fyllmateriale.

Disse medlemmer er glade for at ca. 75 pst. av kunstgressbanene har løsninger for å hindre spredning av granulat med drensvann og overvann i dag. Likevel er gummigranulat fra kunstgressbaner blant de største kildene til spredning av mikroplast i Norge. Kravene som ble innført at regjeringen Solberg, vil kutte plastforurensingen fra kunstgressbanene med omkring 90 pst. Disse medlemmer håper de nylig innførte innstramningene vil gjøre det mer attraktivt å velge alternative materialer til gummigranulat i kunstgressbaner rundt omkring i Norge fremover. Disse medlemmer viser videre til at ny teknologi allerede bidrar til at det kommer nye og bedre alternativer til gummigranulat, men at det er noe uenighet om spillegenskaper, miljøeffekter og levetidskostnader ved alternative fyllmaterialer. Disse medlemmer mener det er viktig at idretten fortsetter utviklingen av gode alternativer til gummigranulat, og det bør stilles tydelige forventninger til at baneierne bytter til miljøvennlige alternativer så snart det er mulig. Disse medlemmer mener det er viktig å opprettholde det grunnleggende prinsippet i forurensningsloven om at forurenser skal betale.

Disse medlemmer mener det er viktig at regjeringen følger prosessene i EU-kommisjonen tett, da problemer knyttet til granulat i kunstgressbaner er et internasjonalt problem som mange land har utfordringer med, og det er varslet regulering av mikroplast om kort tid.

Medlemene i komiteen fra Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet De Grøne legg til grunn ny kunnskap som tyder på alvor-

lege skadeverknader frå bildekksubstansar, presentert i ein artikkel av Norsk institutt for naturforskning (NINA) 1. februar 2022. I artikkelen blir det vist til at forskarar i USA har funne klare prov for at kjemikaliar brukt i bildekk, nærare bestemt stoffet 6PPD, er svært giftig og har ført til akutt død for Coho-laks. 6PPD, som utgjer 1–2 pst. av eit bildekk, reagerer med ozon i luft og dannar 6PPD-kinon, 6PPDQ. I samarbeid med Norsk institutt for naturforskning har Veterinærinstituttet utvikla ein metode for å måle 6PPD og 6PPDQ i vassprøver. I vassprøver samla inn frå vatn brukt til tunnelvask av Stavsjøfjelltunnelen ved elva Homla, ei fersk prøve frå ein vasspytt på fylkesveg 152 i nærleiken av Drøbak og prøver frå ein vasspytt med avrenning frå kunstgrasbana på Rosenborg i Trondheim synte det seg at innhaldet av 6PPDQ var opptil 2,7 gongar høgare enn grensa for det som førte til fiskedød i USA. Desse medlemene meiner at sjølv om det må gjennomførast større studiar av konsekvensen av mikropartiklar frå gummidekk for å kartlegge giftverknaden på andre fikeslag og levande organismar, så bør ein ut frå eit føre-var-prinsipp få på plass eit forbod mot å bruke gummigranulat i idrettsbaner så snart som råd. Det er ikkje gitt at oppsamling og fysiske barrierar rundt kunstgrasbaner hindrar at giftig 6PPDQ og andre skadelege kjemiske emne frå bildekkgranulatet fylgjer dreneringa ut saman med dreneringsvatnet.

På denne bakgrunnen fremmer desse medlemene følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med et forslag om et forbud mot all bruk av løst gummigranulat, ny oppkverning av bildekk og all bruk av faststøpt gummigranulat der det er risiko for eksponering og utlekking. Utredningen skal inneholde en vurdering av innretningen på en kompensasjonsordning for berørte parter (kommuner, idrettslag m.m.), samt kartlegging av alternativer til gummigranulat og mulige norske næringssettingsinger knyttet til dette.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at Miljødirektoratet i fjor la fram nye utslippsberegninger for mikroplast som viste at det er betydelig høyere utslipp enn ved tidligere kartlegging i 2014 og 2016. To utslippskilder dominerer: Slitasje fra bildekk og utslipp fra kunstgressbaner. Disse medlemmer viser til at bildekk inneholder miljøgifter, som tjærestoffer (PAH), tungmetaller og hormonforstyrrende ftalater og fenoler. Avfallsforskriften har derfor strenge bestemmelser for håndtering av disse. For eksempel er det forbudt å deponere gamle bildekk på en fyllplass, for å hindre utlekking av miljøgifter. Når man leverer inn bildekk på avfallsmottak, behandles de som miljøfarlig avfall. Men

å kverne opp de samme dekkene og spre dem utover kunstgressbaner er tillatt, på tross av at Miljødirektoratet fastslår at vi har lite kunnskap om langtidsvirkningene av mikroplastutslippene for mennesker, dyr og planter. Stadig flere vitenskapelige publikasjoner indikerer likevel at utslippene vil føre til irreversible og langsiktige økologiske skader. Videre påpeker Miljødirektoratet at det er behov for mer kunnskap om de helsemessige følgene av mikroplast, noe også statsråden bekrefter i sitt svarbrev til komiteen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede et generelt forslag om å forby all bruk av gummigranulat og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

«Stortinget ber regjeringen, ved neste revisjon av tilskuddsordningen for anlegg for idrett og fysisk aktivitet, som skal gjennomføres innen 15. juni 2022, inkludere et unntak fra dagens regel om rehabilitering av idrettsdekker først etter ti års bruk, for å sikre finansiering for anlegg som viser seg å ha kortere levetid, når dette er et resultat av å teste ut nye løsninger uten løst gummigranulat.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til at det er positivt at det i 2021 kom et forsterket regelverk for utslipp av gummigranulat. Men regelverket tar ikke tak i det grunnleggende problemet. Fortsatt vil store mengder gummigranulat havne i naturen, tas opp i organismer og dermed komme inn i næringskjeder. Dyr har lett for å forveksle plastbiter med mat, noe som kan påføre dem indre skader, forgiftning, redusert matinntak og påvirke vekst og reproduksjon. Disse medlemmer mener at det eneste effektive tiltaket for å få varig bukt med problemet er å forby bruk av gummigranulat. Utfordringene med plastforsøpling må løses nå. Oslo kommune er blant dem som allerede har gått inn for et forbud og startet en ambisiøs innfasing av miljøvennlige materialer ved rehabilitering og bygging av kunstgressbaner. Det finnes gode alternativer til gummigranulat for breddeidretten, mens det fortsatt er behov for å utvikle fullverdige alternativer for toppidretten. Men all erfaringen viser at når etterspørselen etter miljøvennlige alternativer øker, vil det sette fart på utviklingen, styrke tilbudet og redusere kostnadene.

Disse medlemmer viser til at det er et stort etterslep på rehabilitering av kunstgressbaner i mange kommuner. Men særlig mindre kommuner med små budsjetter har sjelden rom for å forske på eller teste ut nye alternativer til gummigranulat. Det er behov for at staten tar et større ansvar, særlig i en overgangsfase, og stiller opp med økte midler til idretten og kommunene som kan gi raskere innfasing av miljøvennlige alternativer.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede et generelt forslag om å forby all bruk av gummigranulat og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen, ved neste revisjon av tilskuddsordningen for anlegg for idrett og fysisk aktivitet, som skal gjennomføres innen 15. juni 2022, inkludere et unntak fra dagens regel om rehabilitering av idrettsdekker først etter ti års bruk, for å sikre finansiering for anlegg som viser seg å ha kortere levetid, når dette er et resultat av å teste ut nye løsninger uten løst gummigranulat.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med et forslag om et forbud mot all bruk av

løst gummigranulat, ny oppkverning av bildekk og all bruk av faststøpt gummigranulat der det er risiko for eksponering og utlekking. Utredningen skal inneholde en vurdering av innretningen på en kompensasjonsordning for berørte parter (kommuner, idrettslag m.m.), samt kartlegging av alternativer til gummigranulat og mulige norske næringssetninger knyttet til dette.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:96 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Kari Elisabeth Kaski, Lars Haltbrekken og Birgit Oline Kjerstad om forbud mot gummigranulat – vedtas ikke.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 24. mars 2022

Marianne Sivertsen Næss

leder

Ole André Myhrvold

ordfører

VEDLEGG

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Statsråden

Energi- og miljøkomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

22/569-

21. februar 2022

Representantforslag 96 S (2021-2022) om forbud mot gummigranulat

Jeg viser til brev fra Energi- og miljøkomiteen av 11. februar, med representantforslag 96 S (2021–2022) fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Kari Elisabeth Kaski, Lars Haltbrekken og Birgit Oline Kjerstad om forbud mot gummigranulat.

Først vil jeg si jeg er svært glad for at forurensing fra gummigranulat settes på dagsordenen gjennom representantene sitt innspill. Jeg deler fullt og helt representantenes bekymring om marin forurensning og spredning av mikroplast som et globalt miljøproblem. Som representantene mener jeg at problemet må løses med internasjonalt samarbeid. Derfor arbeider regjeringen aktivt for å få på plass en forhandlingsprosess for en rettslig bindende global avtale om plastforurensning. Som president for FNs 5. miljøforsamling jobber jeg for at en slik beslutning fattes på forsamlingen som finner sted om en uke. Samtidig må alle land se på tiltak som reduserer tilførsler fra egne kilder. Gummigranulat fra kunstgressbaner er en betydelig kilde til mikroplastforurensning i Norge.

Det er anslagsvis 1700 kunstgressbaner i Norge. For å gjøre noe med denne store kilden til mikroplastforurensning ble det i fjor sommer innført et regelverk i forurensningsforskriften om utforming og drift av kunstgressbaner. Reguleringen vil kunne redusere forurensning fra gummigranulat med over 90 %.

Regelverket stiller blant annet krav til fysisk barriere rundt idrettsbanen som forhindrer spredning av gummigranulat og at det lages oppsamlingsløsninger som hindrer at gummigranulat spres utenfor banene. Det inneholder også en substitusjonsplikt som innebærer at den ansvarlige for idrettsbaner som bruker gummigranulat skal vurdere om det finnes alternativ som medfører mindre risiko for miljøforstyrrelse og velge dette alternativet dersom det kan skje uten urimelig kostnad eller ulempe.

1. Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med et forslag om et forbud mot all bruk av løst gummigranulat, ny oppkverning av bildekk og all bruk av faststøpt gummigranulat der det er risiko for eksponering og utlekking. Utredningen skal inneholde en vurdering av innretningen for en kompensasjonsordning for berørte parter (kommuner, idrettslag m.m.), samt kartlegging av alternativer til gummigranulat, og mulige norske næringssatsinger knyttet til dette.

Som vist til er gummigranulat fra kunstgressbaner allerede regulert i Norge. Eksisterende regulering av gummigranulat er et styringseffektivt virkemiddel for å redusere forurensningen. Regelverket stimulerer til at idretten bytter til fyllmaterialer som ikke inneholder plast, samtidig som det tas hensyn til kvaliteten på baneunderlaget og til kostnadene. Det er uenighet og usikkerhet knyttet til spillegenskaper, miljøeffekter og levetidskostnader ved ulike typer alternative fyllmaterialer til gummigranulat som er tilgjengelige i dag. Utviklingen av nye produkter kan bidra til at plastholdig fyllmateriale fases ut over tid, men det må være en sikrere tilgang på gode alternative fyllmaterialer både til topp- og breddeidretten.

Det pågår, som representantene viser til, en prosess på europeisk nivå for å regulere tilsatt mikroplast i en rekke produkter. Det er forventet at et forslag til regulering vil legges frem av EU-kommisjonen om kort tid. Gummigranulat faller inn under definisjonen av mikroplast, men det er ikke avklart om et slikt forslag vil innebære et forbud eller særskilte krav til bruk av gummigranulat.

Det er gode grunner til å ikke ta stiling til et forbud før den ventede reguleringen fra EU er kommet.

Hva gjelder farlige stoffer, er det avgjørende at reguleringene i kjemikalierregelverket overholdes. Flere av stoffene som er påvist i plast- og gummigranulat i Naturvernforbundets undersøkelse er blitt strengere regulert de senere årene eller er i prosess for videre regulering.

Det europeiske kjemikaliebyrået har i 2017 og 2021 undersøkt risikoen forbundet med stoffer i plast- og gummigranulat. Det ble konkludert med at helserisikoen for spillere på fotballbaner, inkludert barn, og arbeidere som installerer og vedlikeholder banene er lav, men at det kan være behov for ytterligere undersøkelser av enkelte stoffer i plast- og gummigranulat.

Til forslaget om forbud mot oppkverning av bildekk vil jeg vise til at oppkverning er begrunnet i også andre formål enn bruk i kunstgressbaner. For eksempel kan oppkverning være nødvendig som en del av avfallsbehandlingen av dekk.

Et forbud mot faststøpt gummigranulat, som representantene også viser til, er lite treffsikkert. Dette skyldes blant annet at nesten all plastforurensning fra kunstgressbaner kommer fra de løse gummigranulatene og ikke mattene. Representantene foreslår også at en kompensasjonsordning utredes. Jeg vil understreke at det er et grunnleggende prinsipp i forurensningsloven at det er den ansvarlige for forurensningen som skal betale. En kompensasjonsordning vil kunne stride mot dette prinsippet.

Jeg støtter representantenes i at spredning av mikroplast må begrenses, også fra kunstgressbaner. Vi har akkurat fått på plass et regelverk med plikter som i stor grad skal forhindre forurensning fra gummigranulat. Regelverket inneholder også en plikt til å vurdere alternativer til plastholdig fyllmateriale. Samtidig skal vi følge opp krav som kommer i EU, som det er klokt å avvente før nye nasjonale tiltak.

2. Stortinget ber regjeringen utrede et generelt forslag om å forby all bruk av gummigranulat og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Jeg viser til ovennevnte svar.

3. Stortinget ber regjeringen, ved neste revisjon av tilskuddsordning for anlegg for idrett og fysisk aktivitet, som skal gjennomføres innen 15. juni 2022, inkludere et unntak fra dagens regel om rehabilitering av idrettsdekker først etter ti års bruk, for å sikre finansiering for anlegg som viser seg å ha kortere levetid, når dette er et resultat av å teste ut nye løsninger uten løst gummigranulat.

Kultur- og likestillingsministeren viser til følgende:

Kultur- og likestillingsdepartementet forvalter tilskuddsordningen til anlegg for idrett og fysisk aktivitet representantforslaget henviser til. Regelverket for ordningen revideres årlig. Ved neste revisjon, som skal gjennomføres innen 15. juni i år, gjeldende tildeling i 2023, vil departementet vurdere på hvilken måte det kan stimuleres til å bygge kunstgressbaner uten løst gummigranulat.

I denne ordningen kan det normalt søkes midler til rehabilitering etter 20 år. Det er gjort unntak for blant annet idrettsdekker, slik at man kan søke om midler til rehabilitering etter 10 år.

Gjennom prosjektet KG2021, ledet av Senter for Idrettsanlegg og Teknologi ved NTNU, har KUD bidratt med ca. 1 million kroner til utprøving og testing av kunstgressbaner uten løst gummigranulat. Som en del av dette prosjektet ble det i 2019 og 2020 inngått avtale med til sammen 6 baner. Det er gitt åpning for at disse banene kan søke om midler til

rehabilitering etter 5 år. KUD er kjent med at KG2021 har samarbeid med 5 øvrige baner. Unntak for disse, og eventuelle videre tiltak vil tas stilling til når rapport fra prosjektet foreligger i løpet våren 2022.

Med hilsen

Espen Barth Eide